

Nr 71

Utlåtande i anledning av väckt motion om tryggande av rätten till politisk verksamhet inom enskilda företags områden och anläggningar.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 95, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Senander m. fl.* hemställt, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att en utredning till-sättes med uppgift att framlägga förslag till lag som säkrar rätten till politisk verksamhet även inom de enskilda företagens områden och anläggningar under de anställdas fritid».

Beträffande de skäl motionärerna åberopat till stöd för sin hemställan får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen.

Gällande bestämmelser m.m.

Rätten till utövande av politisk verksamhet inneslutes i vissa av de medborgerliga fri- och rättigheterna, såsom yttrandefriheten, tryckfriheten och församlingsrätten eller församlingsfriheten. De båda förstnämnda har fastställts i grundlagarna, medan den sistnämnda icke reglerats vare sig i grundlagarna eller allmän lag. Sedan mer än 100 år tillbaka gäller emellertid, att församlingsfriheten, dvs. rättigheten för medborgarna att sammankomma för gemensam överläggning, opinionsyttring eller upplysning i allmän eller enskild angelägenhet, förutsättes såsom en i princip erkänd medborgerlig rättighet. Församlingsfriheten i vårt land har också bekräftats genom Sveriges anslutning till Europarådets konvention av den 4 november 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, i vars 11 artikel föreskrives, att envar skall äga rätt till frihet att delta i fredliga sammankomster och att utövandet av denna rättighet icke skall få underkastas andra inskränkningar än sådana som är angivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till allmän säkerhet, förebyggandet av oordning eller brott, hälsovården, skyddande av sedligheten eller av annans fri- eller rättigheter. I *allmänna ordningsstadgan* och *lagen om allmänna sammankomster*, båda av den 14 december 1956, har viss reglering skett av offentliga tillställningar och allmänna sammankomster. I församlingsfriheten stadgas därigenom vissa inskränkningar, som framstår som nödvändiga för att ordning och säkerhet i samhället skall kunna upprätthållas eller för att enskild med-

borgares fri- och rättigheter ej skall kränkas. Politiska möten och t. ex. demonstrationståg faller under lagen om allmänna sammankomster, som bl. a. äger tillämpning å sammankomst, som hålles för överläggning, opinionsyttring eller upplysning i allmän eller enskild angelägenhet och som anordnas för allmänheten eller till vilken allmänheten eljest äger tillträde. Enligt 2 § i lagen äger Konungen eller efter Konungens bemyndigande länsstyrelsen förordna, att allmän sammankomst icke må hållas inom visst län eller del därav, därest det med hänsyn till krig, krigsfara eller andra sådana utomordentliga förhållanden eller farsot finnes påkallat. Allmän sammankomst må vidare icke hållas utan tillstånd av polismyndigheten å gata, torg, park eller annan plats, som enligt fastställd stadsplan eller byggnadsplan utgör allmän plats och som upplåtits för avsett ändamål, å sådan del av hamnområde som är tillgänglig för allmänheten eller å allmän väg eller annat område som är upplåtet till eller eljest nyttjas för allmän samfärdsel (3 §). I 4 § föreskrives att allmän sammankomst, som anordnas utomhus i stad eller köping å annan plats än ovan sagts, förutsätter anmälan till polismyndigheten. Sådan anmälningsskyldighet kan, om det finnes oundgängligen erforderligt för ordningens upprätthållande, av länsstyrelsen med vissa undantag utsträckas att gälla jämväl allmän sammankomst inom annan kommun eller inomhus. Befrielse från anmälningskyldighet kan också, i den mån det kan ske utan fara för ordning och säkerhet, medgivnas av polismyndigheten. Enligt 7 § har anordnaren att svara för att god ordning råder vid sammankomsten samt är pliktig att ställa sig till efter rättelse de föreskrifter med avseende å ordning och säkerhet som polismyndigheten meddelar. Tillträde till allmän sammankomst får icke förvägras polischefen i orten, annan som företräder polismyndigheten eller polisman som beordrats närvara (9 §). För att myndigheterna skall kunna upprätthålla ordning och säkerhet har de fått befogenhet att under vissa angivna förutsättningar inställa eller upplösa allmän sammankomst samt förbjuda förnyande av sådan sammankomst (10 och 11 §§).

Utövändet av politisk verksamhet kan också sägas begränsas av 2 § allmänna ordningsstadgan, enligt vilken allmän plats inom stadsplanlagt område i stad, köping och annat samhälle, där byggnadslagens bestämmelser för stad äger tillämpning, icke får begagnas för bl. a. ställningar t. ex. för politiska affischer, såframt ej tillstånd därtill lämnats av polismyndigheten. Vidare kan i *lokal ordningsstadga*, såsom framgår av det av Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund utarbetade *normalförslaget* till sådan stadga, föreskrivas att affisch, annons eller annat dylikt anslag icke må utan tillstånd av polismyndigheten anbringas å allmän plats eller å husvägg, staket eller dylikt som vetter mot sådan plats ävensom att propaganda eller reklam, som riktar sig till trafikant på allmän plats, icke får anordnas medelst högtalare eller därmed jämförlig anordning utan tillstånd av polismyndigheten.

Såsom av redogörelsen framgår avser lagen om allmänna sammankomster icke enskilda möten och sammankomster. Dessa skall sålunda liksom före lagens tillkomst ställas utanför den lagliga regleringen. Erforderligt rättsskydd i sådana sammanhang beredes genom olika stadganden i strafflagen och straffprocesslagstiftningen (t. ex. bestämmelserna om olovlig kärverksamhet i 9 kap. 7 § strafflagen). Likaledes avser de ovannämnda föreskrifterna i allmänna ordningsstadgan och lokal ordningsstadga endast verksamhet på eller vid allmän plats. När det gäller utövandet av politisk verksamhet på enskild plats, såsom inom enskilda företags områden och anläggningar, får det i stället ankomma på ägaren eller innehavaren av platsen att utfärda de föreskrifter han anser påkallade i anledning därav. I enlighet härmed utsände *Svenska arbetsgivareföreningen* till sina medlemmar i samband med valet till B-riksdagen 1958 följande cirkulär:

Sedan en majoritet i riksdagens andra kammare avslagit regeringens förslag till obligatorisk tjänstepension, kommer nyval till kammaren att äga rum söndagen den 1 juni. Omständigheterna kring pensionsfrågans utveckling och inte minst erfarenheterna från folkomröstningen föregående höst tala för att arbetsplatserna på olika sätt kunna komma att beröras av de politiska striderna. Exempel härpå finnas för övrigt redan från tidigare, ordinarie andrakammarval.

Man kan sålunda vänta sig, att arbetstagarna komma att göra framställningar om att på ett eller annat sätt få sprida vissa tidningar, broschyrer eller annat propagandamaterial inom företaget, att få sätta upp appeller på anslagstavlor etc. Det kan också tänkas, att sådana åtgärder kommer att vidtagas utan att företagsledningen över huvud taget tillfrågas.

Enligt vår mening bör inte någon form av politisk propaganda förekomma på arbetsplatsen, oavsett hur propagandan sprides. Det goda samarbete inom företagen, som i alla övriga sammanhang eftersträvas, bör ej få riskeras genom en strid mellan olika politiska riktningar. Vi rekommendera därför delägarna att i både detta och andra sammanhang avslå sådana framställningar, som berörts ovan, och att även i övrigt söka hindra all form av politisk propaganda på arbetsplatsen.

Enligt *motionärerna* kan arbetsgivarna sålunda tillåta politiska propagandaåtgärder, som gynnar eller överensstämmer med deras intressen, samtidigt som de kan förbjuda sådan verksamhet, om den riktas mot deras intressen. En ändring bör därför enligt deras mening komma till stånd, så att de anställda erhåller samma demokratiska rättighet att på sin fritid sprida upplysning i intressefrågor inom företagens område som utanför dessa.

Utskottet

I motionen yrkas, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära förslag till lag som tryggar rätten till politisk verksamhet inom enskilda företags områden och anläggningar under de anställdas fritid.

Den sålunda förordade lagstiftningen innebär, att den enskildes rätt att bestämma över områden och anläggningar, vartill han har ägande- eller dispositionsrätt, begränsas, därigenom att rätten att förbjuda politisk verksamhet inom sådana områden betages honom. Ytterst skulle lagstiftningen således innebära inskränkning i den enskildes rätt att råda över sin egendom. Vidtagandet av en dylik inskränkning skulle stå klart i strid mot rådande rättsuppfattning. Utskottet avstyrker därför motionen.

Emellertid vill utskottet framhålla, att de anställdas önskemål i frågor av hithörande slag kan beaktas genom förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter och genom insatser från de vid företagen knutna företagsnämnderna.

Under hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,
att förevarande motion, II: 95, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 1 december 1960

På andra lagutskottets vägnar:

EDVIN JACOBSSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Nils Elowsson, Axel Svensson, Sunne, fru Carlqvist*, fru Svenson*, herr Birke, fru Hamrin-Thorell och herr Lars Larsson;

från andra kammaren: herr Jacobsson i Tobo, fröken Sandell, fröken Höjer*, herrar Johansson i Södertälje, Wahrendorff*, fru Eriksson i Ängelholm, herrar Svensson i Kungälv och Hamilton*.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.